

Krajewski, Mirosław

"Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945", Jerzy Jarowiecki, Kraków 1980 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 72/2, 375-376

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wań nie ukrywa sporów i momentów drażliwych, aż po starcia zbrojne i ofiary w ludziach. Przedstawia węgierskie kłopoty materiałowe — kraj nie był przygotowany na przyjęcie tak dużej grupy uchodźców.

Autor wyjaśnia przyczyny propolskiego nastawienia rządu węgierskiego — było ono kontynuacją realizowanej przed wojną przyjaznej polityki wobec Rzeczypospolitej, choć później, w listopadzie 1940 roku kraj Horthy'ego przystąpił do paktu antykominternowskiego i znalazł się „po przeciwnej stronie”. Wielu Węgrów łączyły z Polską kontakty zadzierzgnięte jeszcze przed pierwszą wojną światową. W przyjaznych stosunkach z Polakami widzieli alternatywę wobec polityki całkowicie proniemieckiej. Mimo, iż sprawa polska była jedyną kwestią, w której Budapeszt nie uległ Berlinowi, autor przestrzega przed jej przecenianiem — była tylko małym fragmentem skomplikowanych stosunków Węgier z III Rzeszą.

Bazę źródłową stanowiły dla monografii Istvána Lagzi dokumenty z archiwów węgierskich i około 50 wspomnień uczestników wydarzeń zebrane przez autora. Nie mógł on wykorzystać dokumentów znajdujących się w Archiwum Instytutu im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie, mogących wnieść nowe szczegóły i sposoby interpretacji.

Praca zawiera obfity materiał fotograficzny, wyposażona jest w obszerną bibliografię i indeksy.

P. W.

Jerzy Jarowiecki, *Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939—1945*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1980, s. 428.

Prasa podziemna lat 1939—1945 jest bardzo bogatym i jednocześnie skomplikowanym zjawiskiem historycznym, niespotykanym w takiej skali w żadnym kraju okupowanej Europy. Od 1962 r. dysponujemy „Centralnym katalogiem prasy konspiracyjnej” który oczywiście sprawy nie rozwiązuje. Chodzi przecież nie tylko o rejestr ale o dodatkowe informacje, dotyczące ludzi i wydarzeń.

Autor niniejszej książki, historyk literatury, rzetelnie zebrał i omówił czasopisma wydane w Krakowie i tzw. dystryktie krakowskim podczas okupacji hitlerowskiej. Był to, obok Warszawy jeden z najaktywniejszych ośrodków ruchu oporu, co miało swe odbicie w pismach konspiracyjnych.

W krakowskim ośrodku wychodziło aż 159 czasopism obejmujących cały wachlarz wydawnictw, od biuletynów z nasłuchów radiowych do czasopism społeczno-kulturalnych, literackich i poetyckich. Autor wyszedł daleko poza ustalenia „Centralnego katalogu”, który odnotował 96 tytułów uzupełniając go o 63 dalsze.

Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów tematycznych oraz „Katalogu krakowskiej prasy konspiracyjnej” ukazującej się w latach okupacji hitlerowskiej 1939—1945. Każde jego hasło obejmuje adnotację bibliograficzną (tytuł, podtytuł, wydawca, częstotliwość ukazywania się, technika wydawania), krótką charakterystykę pisma wraz z podaniem ważniejszych akcji prasowych, polemik i dyskusji. Dalej znajdujemy uwagi o stanie zachowania poszczególnych egzemplarzy, oraz informację o miejscu ich przechowywania.

Cennym uzupełnieniem książki, poza bibliografią, są indeksy nazwisk i pseudonimów oraz czasopism nie wymienionych w owym „Katalogu”. Na uwagę zasługują liczne i starannie dobrane ilustracje, stanowiące w większości strony tytułowe konspiracyjnych czasopism; pełnią one dodatkową rolę informacyjną.

W badaniach nad krakowską prasą konspiracyjną autor sięgnął do różnych metod i technik badawczych. Wykorzystał z pożytkiem relacje świadków. Obok

postępowania badawczego, charakterystycznego dla prasoznawstwa, zastosował niektóre metody historyczno-literackie oraz historyczne. Warto, by jego pionierskie opracowanie znalazło naśladowców, zwłaszcza w odniesieniu do środowiska warszawskiego.

M. K.

Zapiski opracowali: Marian Dygo (M. D.), Łukasz Kądziera (Ł. K.), Tomasz Kizwalter (T. K.), Mirosław Krajewski (M. K.), Lidia Milka (L. M.), Zbigniew Morawski (Z. M.), Kazimierz Stembrowicz (K. S.), Jerzy Suchocki (J. S.), Andrzej Szwarz (A. S.), Marek Urbański (M. U.), Piotr Wróbel (P. W.), Małgorzata Żbikowska (M. Ż.).